

РЕАБІЛІТАЦІЙНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ В СИСТЕМІ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ: ПІСЛЯВОЄННІ ПРІОРИТЕТИ

Ортіна Г. В.

доктор наук з державного управління, професор,
Таврійський державний агротехнологічний університет імені Дмитра Моторного,
м. Запоріжжя, Україна.

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-0266-740X>

Федоревич С. М.

здобувачка вищої освіти 21 МБ ПУ 3,
Таврійський державний агротехнологічний університет імені Дмитра Моторного,
м. Запоріжжя, Україна.

У післявоєнний період Україна зіштовхується з масштабними викликами щодо відновлення людського потенціалу, що включає фізичну, психологічну та соціальну реабілітацію громадян, які зазнали впливу воєнних дій. В умовах трансформації системи державного управління актуалізується питання інтеграції фізичної культури до політик національної безпеки, охорони здоров'я та соціальної інтеграції. Фізична культура в сучасних післявоєнних реаліях виступає не лише як елемент здорового способу життя, а як стратегічний ресурс для підтримки громадського здоров'я, відновлення працездатності, реінтеграції ветеранів і внутрішньо переміщених осіб та формування стійких громад [1].

Державне управління у сфері фізичної культури потребує модернізації з урахуванням нових суспільних викликів, оскільки традиційні програми фізичної активності не відповідають масштабам травматичного досвіду, який пережило населення. Післявоєнні стратегії мають базуватися на принципах людиноцентричності, інклюзивності та міжгалузевої взаємодії, що передбачає інтеграцію реабілітаційних компонентів у діяльність Міністерства охорони здоров'я, Міністерства у справах ветеранів, Міністерства освіти і науки, Міністерства молоді та спорту, а також органів місцевого самоврядування. Міжнародний досвід свідчить, що програми фізичної реабілітації, орієнтовані на ветеранів та цивільне населення, сприяють не лише фізичному відновленню, а й підвищують рівень соціальної адаптації, зменшують прояви посттравматичних стресових розладів і формують відчуття підтримки з боку держави [2].

У післявоєнній Україні фізична культура може стати фундаментальним інструментом інтеграції людей, які пережили втрату близьких, руйнування домівок, переселення чи окупацію. Зазначені процеси потребують системного підходу, що включає створення регіональних центрів фізичної та психологічної реабілітації, розвиток адаптивного спорту, забезпечення доступності спортивної інфраструктури та впровадження цифрових сервісів для моніторингу фізичної активності населення. Розробка національної програми «Фізична культура для відновлення», яка б об'єднувала державні та місцеві ініціативи, дозволила б сформулювати єдиний стандарт забезпечення реабілітаційних послуг для різних груп населення.

Одним із ключових напрямів є розвиток адаптивного спорту, який відіграє важливу роль у реабілітації ветеранів, людей з інвалідністю та дітей, які пережили стресові події. Досвід Ізраїлю, США та Канади демонструє, що програми, орієнтовані на фізичну активність у поєднанні з психологічною підтримкою, значно підвищують рівень життєстійкості та сприяють поверненню до активного суспільного життя. У післявоєнній Україні адаптивний спорт може стати одним із найбільш ефективних інструментів соціальної інтеграції, особливо на рівні громад, які безпосередньо відповідають за забезпечення доступності спортивної інфраструктури.

Особливої уваги потребує взаємодія державних органів із громадськими організаціями, спортивними клубами та реабілітаційними центрами. В умовах обмежених ресурсів держава не може забезпечити повний спектр послуг, тому партнерства з недержавними інституціями дозволяють розширити можливості та прискорити процеси відновлення. Важливою складовою є системне підвищення кваліфікації фахівців у сфері фізичної терапії, адаптивної

фізичної культури, спортивної психології та соціальної роботи. Такі фахівці повинні працювати в мультидисциплінарних командах, що відповідає європейським стандартам реабілітаційних послуг.

У табл. 1 наведено ключові напрями державної підтримки фізичної культури як інструменту післявоєнного відновлення.

У післявоєнний період важливо впроваджувати цифрові технології, здатні забезпечити доступність програм реабілітації в громадах, де відсутня розвинена спортивна інфраструктура. Мобільні додатки, онлайн-платформи, віртуальні тренування та цифрові трекери активності можуть компенсувати нестачу фізичних спортивних об'єктів та забезпечити ширше охоплення населення. Національні ініціативи у сфері цифрової трансформації, зокрема інтеграція модулів здоров'я у платформу «Дія», створюють умови для моніторингу участі громадян у програмах реабілітації, аналізу ефективності заходів та формування персоналізованих рекомендацій.

Ключовим завданням післявоєнної державної політики є формування середовища, у якому фізична культура стає доступною для різних соціальних груп, незалежно від віку, стану здоров'я чи місця проживання. Залучення дітей та молоді до програм фізичної активності має важливе значення, оскільки відновлення молодого покоління є критичним чинником довгострокового розвитку країни. Доцільно створювати шкільні програми психофізичного відновлення, впроваджувати інтегровані уроки адаптивної фізичної культури, розширювати мережу спортивних секцій у громадах.

Таблиця 1

Стратегічні напрями державної підтримки фізичної культури у післявоєнний період

Напрямок	Зміст	Очікуваний ефект
Адаптивний спорт	Реабілітація ветеранів, людей з інвалідністю, дітей	Підвищення стійкості та соціальної інтегрованості
Інфраструктурний розвиток	Відновлення та створення спортивних просторів	Розширення доступу населення до фізичної активності
Міжгалузеві програми	Об'єднання МОЗ, МОН, Мінветеранів та місцевої влади	Комплексність реабілітації
Підготовка кадрів	Навчання фахівців з реабілітації та адаптивної фізкультури	Підвищення якості послуг
Цифрові сервіси	Онлайн-платформи для моніторингу та мотивації населення	Масове охоплення програмами реабілітації

Джерело: укладено автором за даними МОЗ України та аналітичних джерел [2–4].

Важливо враховувати, що розвиток фізичної культури у післявоєнний період є не лише інструментом відновлення здоров'я, але й засобом зміцнення соціальної згуртованості. Спільні спортивні заходи, марафони, змагання та тренування на свіжому повітрі формують соціальні зв'язки, сприяють взаємній підтримці та підсилюють психологічну стійкість населення. Таким чином, фізична культура може стати одним із ключових елементів стратегії розвитку громад, які прагнуть забезпечити не лише економічне відновлення, а й формування стійких соціальних систем.

Узагальнюючи викладений матеріал, можна зазначити, що фізична культура в системі державного управління після війни набуває стратегічного значення. Її інтеграція в політику охорони здоров'я, соціальної підтримки та реабілітації дозволяє формувати цілісну систему відновлення, орієнтовану на довгостроковий розвиток людського капіталу. Реалізація таких підходів потребує міжвідомчої координації, стабільного фінансування, кадрового забезпечення та партнерства з громадянським суспільством. Врахування світового досвіду та впровадження інноваційних рішень дає можливість створити ефективну модель післявоєнного відновлення, у якій фізична культура відіграє важливу роль у формуванні стійкої, здорової та згуртованої нації.

Список використаних джерел

1. Ортіна Г. В., Трусова Н. В. Державне управління безпекою особистості в контексті сталого розвитку та національної безпеки. *Вісник НУЦЗ України. Серія: Державне управління*. 2023. Вип. 2(19). С. 66–74.
2. Kalman B. Physical activity and trauma recovery: Lessons from global crises. *Health Policy Journal*. 2021. Vol. 47(2). P. 78–92.
3. WHO. Guidelines on physical activity and sedentary behavior. World Health Organization, 2020.
4. Міністерство охорони здоров'я України. Реабілітаційні програми для ветеранів та постраждалих від війни. Київ, 2023.
5. Council of Europe. Sport, inclusion and post-conflict resilience: Policy Review. Strasbourg, 2022.

УДК 351.82:316.334.55

МІЖНАРОДНІ ПРАКТИКИ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ В КОНТЕКСТІ СТРАТЕГІЧНОГО РОЗВИТКУ ГРОМАД: УРОКИ ДЛЯ УКРАЇНИ

Ортіна Г. В.

доктор наук з державного управління, професор,
Таврійський державний агротехнологічний університет імені Дмитра Моторного,
м. Запоріжжя, Україна.

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-0266-740X>

Чорний Ю.

здобувач вищої освіти 41 ПУ 3,
Таврійський державний агротехнологічний університет імені Дмитра Моторного,
м. Запоріжжя, Україна.

Стратегічний розвиток територіальних громад у ХХІ столітті значною мірою визначається здатністю органів публічної влади впроваджувати сучасні управлінські інструменти, адаптовані до глобальних тенденцій, цифрової трансформації та євроінтеграційних вимог. Успішні моделі публічного управління, сформовані у країнах ЄС, Північної Європи, Канади та Японії, демонструють, що сталий місцевий розвиток можливий лише за умови поєднання інноваційності, участі громади, відкритості та ефективного стратегічного планування [1]. У сучасному українському контексті, що характеризується війною, руйнуваннями інфраструктури, міграційними процесами та необхідністю швидкої реінтеграції територій, значення міжнародних управлінських практик суттєво зростає.

Україна активно рухається шляхом децентралізації та наближення до стандартів управління ЄС, що передбачає розвиток спроможності громад, підзвітність, розширення повноважень органів місцевого самоврядування та формування сучасних адміністративних сервісів. Світовий досвід доводить, що саме сильні громади здатні забезпечувати ефективне надання послуг, економічний розвиток і безпеку населення, — а отже, стають ключовими елементами інституційної стійкості держави [2].

Одним із найбільш показових прикладів є практики скандинавських країн. Данія, Швеція та Фінляндія стали лідерами у впровадженні моделі Smart Governance — «розумного управління». Йдеться про комплекс цифрових сервісів, автоматизованих систем управління міською інфраструктурою, відкритих даних та інструментів участі громадян. Наприклад, у Гельсінкі існує інтегрована міська платформа, яка об'єднує транспорт, енергетику, бюджетний моніторинг і комунікацію з жителями, що дозволяє оптимізувати бюджетні витрати та оперативно вирішувати управлінські проблеми [3]. Для України цей досвід є надзвичайно актуальним, особливо з урахуванням роботи платформ «Дія», «Є-Громада», цифрових карт